

ВИТЯГ ІЗ ЗАКОНУ УКРАЇНИ

«ПРО ПРОФЕСІЙНІ СПІЛКИ, ЇХ ПРАВА ТА ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

РОЗДІЛ I, стаття 2: «Професійні спілки створюються з метою представництва, здійснення та захисту трудових та соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки».

РОЗДІЛ I, стаття 7: «Членами профспілок можуть бути особи, які працюють на підприємстві, в установі або організації незалежно від форми власності і видів господарювання, у фізичної особи, яка використовує найману працю, особи, які забезпечують себе роботою самостійно, особи, які навчаються в навчальному закладі.

Громадяни України вільно обирають профспілку, до якої вони бажать вступити. Підставою для вступу до профспілки є заява громадянина».

РОЗДІЛ I, стаття 12: «Профспілки самостійно організовують свою діяльність, проводять збори, конференції, з'їзди, засідання утворених ними органів, інші заходи, які не суперечать законодавству.

Забороняється втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у діяльність профспілок, їх організацій та об'єднань, яке може привести до обмеження прав профспілок або перешкодити законному здійсненню їх статутної діяльності».

РОЗДІЛ I, стаття 13: «Держава визнає профспілки повноважними представниками працівників і захисниками їх трудових, соціально-економічних прав та інтересів, співпрацює з профспілками в їх реалізації, сприяє профспілкам у встановленні ділових партнерських взаємовідносин з роботодавцями та їх об'єднаннями».

РОЗДІЛ II, стаття 19: «Профспілки, їх об'єднання здійснюють представництво і захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок в органах державної влади та органах самоврядування, у відносинах з роботодавцями, а також з іншими об'єднаннями громадян.

Представництво інтересів членів профспілки у взаємовідносинах з роботодавцем, органами державної влади та органами місцевого самоврядування здійснюється на основі системи колективних договорів та угод, а також відповідно до законодавства».

РОЗДІЛ II, стаття 20: «Профспілки, їх об'єднання ведуть колективні переговори, здійснюють укладання колективних договорів ...у порядку встановленому законодавством».

РОЗДІЛ IV, стаття 40: «Члени виборних органів профспілок, об'єднань профспілок, а також повноважні представники цих органів мають право:

1) безперешкодно відвідувати та оглядати місця роботи на підприємстві, в установі, організації, де працюють члени профспілок;

2) вимагати й одержувати від роботодавця, іншої посадової особи відповідні документи, відомості та пояснення, що стосуються умов праці, виконання колективних договорів та угод, додержання законодавства про працю та соціально-економічних прав працівників;

3) безпосередньо звертатися з профспілкових питань усно або письмово до роботодавця, посадових осіб;

4) перевіряти роботу закладів торгівлі, громадського харчування, охорони здоров'я, дитячих закладів, гуртожитків, транспортних підприємств, підприємств побутових послуг, які належать даному підприємству, установі, організації або їх обслуговують;

5) розміщувати власну інформацію у приміщеннях і на території підприємства, установи або організації в доступних для працівників місцях.

Стаття 41. Гарантії для працівників підприємств, установ або організацій, обраних до профспілкових органів.

Працівникам підприємств, установ або організацій, обраним до складу виборних профспілкових органів, гарантують можливості для здійснення їх повноважень.

Зміна умов трудового договору, оплати праці, притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників, які є членами виборних профспілкових органів, допускається лише за попередньою згодою виборного органу, членами якого вони є.

Частина друга статті 41 в редакції Закону №2886-111 (2886-14) від 13.12.2001.

Звільнення членів виборного профспілкового органу підприємства, установи, організації (у тому числі структурних підрозділів), його керівників, профспілкового представника (там, де не обирається виборний орган профспілки), крім додержання загального порядку, допускається за наявності попередньої згоди виборного органу, членами якого вони є, а також вищестоящого виборного органу цієї профспілки (об'єднання профспілок).

Частина третя статті 41 в редакції Закону № 2886-III (2886-14) від 13.12.2001.

Звільнення з ініціативи роботодавця працівників, які обиралися до складу профспілкових органів підприємства, установи, організації, не допускається протягом року після закінчення терміну, на який він обирався, крім випадків повної ліквідації підприємства, установи, організації, виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі внаслідок стану здоров'я, який перешкоджає продовженню даної роботи, або вчинення працівником дій, за які законодавством передбачена можливість звільнення з роботи чи зі служби. Така гарантія не надається працівникам у разі дострокового припинення повноважень у цих органах у зв'язку з неналежним виконанням своїх обов'язків або за власним бажанням, за винятком випадків, коли це обумовлено станом здоров'я.

Частина четверта статті 41 в редакції Закону № 2886-III (2886-14) від 13.12.2001.

Працівникам, звільненим з роботи у зв'язку з обранням їх до складу виборних профспілкових органів, після закінчення терміну їх повноважень надається попередня робота (посада) або за згодою працівника інша рівноцінна робота (посада).

Членам виборних профспілкових органів, не звільненим від своїх виробничих чи службових обов'язків, надається на умовах, передбачених колективним договором чи угодою, вільний від роботи час із збереженням середньої заробітної плати для участі в консультаціях чи переговорах, виконання інших громадських обов'язків в інтересах трудового колективу, а також на час участі в роботі виборних профспілкових органів, але не менше ніж дві години на тиждень.

Частина шоста статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом №2886-111 (2886-14) від 13.12.2001.

На час профспілкового навчання працівникам, обраним до складу виборних профспілкових органів підприємства, установи, організації, надається додаткова відпустка тривалістю до 6 календарних днів із збереженням середньої заробітної плати за рахунок роботодавця. (Статтю 6 доповнено частиною згідно із Законом №2886-111 (2886-14) від 13.12.2001).

За працівниками, обраними до складу виборних органів профспілкової організації, яка діє на підприємстві, установі або організації, зберігаються соціальні пільги та заохочення, встановлені для інших працівників за місцем роботи відповідно до законодавства. За рахунок підприємства цим працівникам можуть бути надані додаткові пільги, якщо це передбачено колективним договором.

ДЛЯ ЧОГО ПРАЦІВНИКУ ПОТРІБНА ПРОФСПІЛКА?

ПРОФСПІЛКА - НАДІЙНА ОПОРА Й РЕАЛЬНА СИЛА, ЯКА ЗДАТНА ЗАХИСТИТИ!

Вступаючи до профспілки, працівник повинен розуміти, що він добровільно стає членом організації, яка представлятиме й відстоюватиме його трудові, соціальні-економічні права та інтереси в органах державної влади й місцевого самоврядування, у відносинах із роботодавцями, а також з іншими об'єднаннями громадян.

Працівнику, який у процесі роботи віддає свої знання, вміння, професійні здібності, свою робочу силу, потрібен захист його законних прав і інтересів, оскільки самотійно їх відстояти важко.

Саме профспілка може впевнено запропонувати працівникові свій захист і підтримку. Для цього у неї є права, досвід і могутня сила солідарності. Саме їй законодавством надані широкі повноваження, зокрема щодо громадського контролю за додержанням роботодавцями законодавства про працю та ініціювання притягнення роботодавця-порушника до відповідальності.

Тільки член профспілки **користується правом на захист профспілковою організацією, її виборним органом** своїх прав та інтересів із питань:

- оплати праці, гарантій і компенсацій;
- зайнятості, професійної підготовки й підвищення кваліфікації;
- режиму робочого часу й відпочинку;
- забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці;
- соціального захисту й охорони здоров'я.

Тільки член профспілки **може розраховувати на:**

- представництво його професійних, трудових і соціально-економічних прав та інтересів в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;
- представництво і захист його індивідуальних прав та інтересів при реалізації конституційного права на звернення за захистом до судових органів, уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і міжнародних судових установ;

- представництво його інтересів у взаємовідносинах із роботодавцем на основі колективного договору установи та відповідно до законодавства;
- захист і солідарну підтримку спілчан та профспілкової організації.

Лише член профспілки **має право** на:

- отримання в профспілкових органах безкоштовної кваліфікованої юридичної консультативної допомоги;
- захист своїх прав та інтересів у суді за підтримки юриста профспілки;
- захист та підтримку профспілкового комітету у випадку розірвання з ним трудового договору з ініціативи роботодавця;
- проведення незалежної експертизи умов його праці профспілковим органом;
- захист житлових прав профспілковим комітетом;
- благодійну грошову допомогу від профкому й підтримку в надзвичайних ситуаціях, заохочення профактиву;
- звернення у разі загрози його життю або здоров'ю на виробництві із заявою до профспілкового комітету щодо ініціювання ним негайного припинення небезпечних робіт;
- отримання безоплатної консультативної допомоги довірених лікарів профспілок на громадських засадах із питань тимчасової або постійної втрати працездатності та встановлення інвалідності;
- забезпечення путівкою, придбаною за рахунок коштів профспілкового бюджету на лікування, оздоровлення та відпочинок (у тому числі й на членів сім'ї);
- безоплатне та на пільгових умовах користування послугами палаців і будинків культури, підліткових клубів, дитячих спортивних шкіл та оздоровчих секцій, підпорядкованих профспілкам.

РОЛЬ ПРОФСПЛОК У СУСПІЛЬСТВІ Й ВАША ОСОБИСТА РОЛЬ

Профспілки залишаються єдиним вагомим опонентом державних і ринкових структур, який може відстояти права найманих працівників на гідний рівень життя. Використовуючи свої права, профспілки прагнуть до розвитку соціального діалогу, цивілізованих форм взаємовідносин між роботодавцями й найманими працівниками через укладання галузевих, регіональних угод та колективних договорів, не відкидаючи інших форм відстоювання прав працівників, у тому числі проведення масових акцій протесту, а в окремих випадках організації страйку тощо.

Міць профспілки - у вашій особистій активності та принциповій позиції!

Ніхто не може змінити наше життя на краще, окрім нас самих.

Поодинці нас легко знищити: залякати, звільнити, затягати по судах. Разом ми — сила! Що більше працівників об'єднуються в профспілку, то вона сильніша, то ефективніше вона може захищати права як окремого працівника, так і профспілкової організації та трудового колективу в цілому.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРОФСПЛОК

Професійні спілки, їх об'єднання у своїй діяльності незалежні від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, роботодавців, інших громадських організацій, політичних партій, їм не підзвітні й не підконтрольні.

Держава визнає профспілки повноважними представниками працівників і захисниками їхніх трудових, соціально-економічних прав та інтересів, співпрацює з профспілками в їх реалізації, сприяє профспілкам у встановленні ділових партнерських взаємовідносин із роботодавцями та їх об'єднаннями (*ст. 13 Закону про профспілки*).

Забороняється втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб, роботодавців, об'єднань у статутну діяльність профспілок, їх організацій та об'єднань (*ст. 12 Закону про профспілки*).

Профспілки самостійно організують свою діяльність, проводять збори, конференції, з'їзди, засідання утворених ними органів, інші заходи, які не суперечать законодавству.

ГАРАНТІЇ ПРОФСПІЛКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Держава сприяє навчанню профспілкових кадрів, спільно з профспілками забезпечує підвищення рівня їхніх знань щодо правового, економічного та соціального захисту працівників (**ч. 3 ст. 13 Закону про профспілки**).

На час профспілкового навчання працівникам, обраним до складу виборних профспілкових органів підприємств, надається додаткова відпустка тривалістю до шести календарних днів зі збереженням середньої зарплати за рахунок роботодавця (**ч. 7 ст. 41 Закону про профспілки**).

Працівникам підприємств, установ або організацій, обраним до складу виборних профспілкових органів, гарантуються можливості для здійснення їхніх повноважень. Умовами колективного договору може бути передбачено надання членам виборних профспілкових органів вільного часу (**1-2 год. на тиждень**) для виконання обов'язків в інтересах колективу зі збереженням середньої зарплати за рахунок роботодавця.

Основним нормативним документом, який регулює діяльність будь-якої профспілки, є її статут.

ПРАВА ПРОФСПІЛКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Профспілки в особі своїх виборних органів і представників здійснюють громадський контроль за додержанням роботодавцями вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, створенням безпечних і здорових умов праці, належних виробничих і санітарно-побутових умов, забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального й колективного захисту (**ст. 38 Закону про профспілки та ст. 41 Закону України «Про охорону праці»**).

Організаційною ланкою професійної спілки є первинна профспілкова організація, яка самостійно формує свою структуру на конкретному підприємстві, в установі, організації. Вона складається, як правило, із цехових профспілкових організацій та профспілкових груп.

Профспілкові організації на підприємствах, в установах, організаціях та їх структурних підрозділах представляють інтереси своїх членів і захищають їхні трудові, соціально-економічні права. Свої повноваження первинні профспілкові організації здійснюють через утворені відповідно до статуту виборні органи (профкоми) (**ч. 11 ст. 16 Закону про профспілки**).

Первинна профспілкова організація на підприємстві захищає колективні інтереси найманих працівників шляхом укладання колективного договору з роботодавцем.

Колективний договір регулює виробничі, трудові й соціально-економічні відносини й узгоджує інтереси працівників, власників та уповноважених ними органів (**ст. 10 і 12 Кодексу Законів про працю України та ст. 19 і 20 Закону про профспілки**).

Профспілкова група — це організація працівників, які працюють в одному структурному підрозділі. Профспілковий груповий організатор — це профспілковий представник, який є близьким до людей, знає їхні потреби й запити, вміє донести ці проблеми до відома профспілкового комітету.

ЧЛЕНСТВО У ПРОФСПІЛЦІ

Членами профспілки можуть бути особи, які:

- працюють на підприємстві, в установі або організації незалежно від форм власності й видів господарювання, у фізичної особи, яка використовує найману працю;
- навчаються в навчальному закладі;
- звільнилися з роботи чи служби у зв'язку з виходом на пенсію або тимчасово не працюють.

Громадяни України вільно обирають профспілку, до якої вони бажають вступити. Підставою для вступу до профспілки є заява працівника, подана до первинної організації профспілки.

Роботодавці не можуть бути членами виборних органів профспілки будь-якого рівня (**ч. 6 ст. 7 Закону України «Про профспілки, їх права та гарантії діяльності», далі - Закону про профспілки**).

ЩО НЕОБХІДНО ПАМ'ЯТАТИ ГОЛОВІ ПЕРВИННОЇ ПРОФСПІЛКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Перш за все, необхідно пам'ятати, що професійні спілки створюються з метою здійснення представництва й захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок.

Профспілки діють відповідно до законодавства (Конституції України, Кодексу законів про працю України, Законів України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про колективні договори та угоди», «Про охорону праці» та ін.) та своїх статутів.